

Ifigeneia mooi als heroïsche martelares

Theater Ifigeneia in Aulis van Euripides door Toneelgroep Amsterdam. Regie: Robert Woodruff
Gezien: 12/10 Stadsschouwburg, Amsterdam. Tournee t/m 31/1.
Inl.: toneelgroepamsterdam.nl

DoorKESTER FRERIKS

„Zij zal de bruid van de dood worden”, beslist legeraanvoerder Agamemnon over zijn dochter Ifigeneia. Geen huwelijk voor haar met de held Achilles, geen leven onder de stralende zon, maar een reis naar de duisternis van de onderwereld. *Ifigeneia in Aulis* – voor het eerst opgevoerd in 405 vChr. – is een van de meest onthutsende Griekse tragedies. Het heeft de kracht van een explosie: de Griekse oorlogsvloot wordt geteisterd door windstilte die godin Artemis alleen wil doorbreken als Agamemnon zijn dochter offert. Dan waait de wind de schepen naar de kust van Troje en kan de door Trojanen geroofde Helena weer terugkeren naar haar vaderland.

Regisseur Robert Woodruff maakt van Euripides' tragedie een angstwekkende ervaring. Op het toneel staan zo'n zeventig poppen, roerloos en dreigend, als soldaten die in de aanval willen. De Agamemnon van Roeland Fernhout opereert vanuit een witte politieke. Fernhout is een harde, ongevoelige voor argumenten van vaderlijke en dochtergeluk. De Amerikaanse regisseur Woodruff accentueert met geweren, een oorverdovende kogelregen en kogelvrije vesten als kostumering een grimme, soldateske sfeer.

In die mannenwereld tonen Karina Smulders in de titelrol en Chris Nietvelt als moeder Klytāimnestra tedere, gevoeltvolle kanten. Het is een gemene list van Agamemnon om zijn dochter uit te nodigen tot het huwelijk met Achilles. Nu zij eenmaal haar entree heeft gemaakt in het Griekse kamp zal zij geofferd worden voor de ogen van de soldaten. Karina Smulders transformeert haar Ifigeneia van slachtoffer naar martelares, van meisje dat haar angekondigde dood beweent, tot een heroïsche Jeanne d'Arc.

Dat is een visie die ik nooit eerder zag. Smulders vertolkt prachtig haar doodsverlangen als ze eenmaal inziet dat dankzij haar offer de Grieken zullen triomferen. Eerst glanzen haar ogen van de tranen, totdat ze de mentale omslag maakt en haar blik van opofferingsgezindheid begint te fonkelen. In haar glanzend-witte bruidsjurk zal haar vader haar in die sinistere keet offeren; de kogel verbrijzelt ook het glas.

Tegen die voorgenomen doodslag is het emotionele verzet van Chris Nietvelt als Klytāimnestra zinloos. Zij probeert haar man tot andere gedachten te bewegen, zij jammert en klaagt, zij wappert met haar handen alsof ze zich aan de hitte van de strijd brandt. Zij kan het altruïsme van haar dochter niet verdragen. Moeder en dochter zijn door vader en echtgenoot verstrikt in een aangrijpend duet. Op het ontruimde toneel krijgt de moeder de laatste woorden: „Oh kind, door welke god ben jij hier heimelijk weggenomen?”

Karina Smulders vertolkt prachtig Ifigeneia's doodsverlangen als ze eenmaal inziet dat de Grieken zullen triomferen dankzij haar offer. Foto Jan Versweyveld